

ธรรมานุศาสตร์

ความรู้เรื่องกฐิน

กฐิน คือสังฆกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งมีพระพุทธานุญาตไว้เพื่อขยายระยะเวลาทำจีวรให้ยาวออกไป โดยปกติระยะเวลาทำจีวรมีเพียงท้ายฤดูฝน ถ้าได้กรานกฐินแล้ว ระยะเวลาย่อมขยายออกไปตลอดฤดูหนาว ในกาลต่อมา ได้กำหนดเป็นประเพณีทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญอันหนึ่งของชาวไทยที่เป็นพุทธศาสนิกสืบทอดมาแต่โบราณกาล เท่าที่มีหลักฐานทราบได้ มีมาตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เรียกเป็นสามัญว่า “ประเพณีทอดกฐิน”

มูลเหตุของกฐิน

มูลเหตุที่จะให้เกิดมีเรื่องกฐินขึ้นนั้น ในคัมภีร์พระวินัยปิฎกกฐินชั้นธกะ กล่าวไว้เป็นใจความว่า สมัยหนึ่ง ภิกษุชาวเมืองปาฐาประมาณ ๓๐ รูป ถือธุดงค์วัตรเคร่งครัด มีประสงค์จะไปเฝ้าพระพุทธเจ้าซึ่งประทับอยู่ที่เมืองสาวัตถี จึงชวนกันเดินทางจากเมืองปาฐาไปเมืองสาวัตถี พอไปถึงเมืองสาเกตซึ่งอยู่ห่างจากเมืองสาวัตถีระยะทางประมาณ ๖ โยชน์ (๙๖ กม.) ก็พอดีถึงวันเข้าพรรษา จึงต้องพักจำพรรษาที่เมืองสาเกต ในระหว่างสามเดือนที่จำพรรษาอยู่นั้นมีความร้อนรอนกระวนกระวายใครจะเฝ้าพระ พุทธเจ้าเป็นกำลัง พอออกพรรษาปวารณาแล้วต่างก็รีบออกเดินทางจากเมืองสาเกตทันที เวลานั้นฝนยังชุกอยู่ ทางเดินจึงเป็นตมเป็นโคลนเปรอะเปื้อน พอถึงเมืองสาวัตถีก็รีบเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าได้ตรัสถามถึงการเดินทางและการอยู่จำพรรษาในเมืองสาเกตว่ามีความ สะดวกสบายดีอยู่หรือ ภิกษุเหล่านั้นจึงกราบทูลถึงความตั้งใจที่จะรีบมาเฝ้า ตลอดจนความลำบากในการเดินทาง ต้องกรำแดดกรำฝนจนจีวรเปียกชุ่ม

และเปราะเปื้อนให้ทรงทราบ ครั้นพระองค์ได้ทรงทราบดังนั้นแล้ว จึงยกขึ้นเป็นเหตุ มีพระพุทธานุญาตให้กรานกฐิน คือเมื่อมีผ้าเกิดขึ้นแก่สงฆ์พอจะทำเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งได้ สงฆ์พึงประชุมพร้อมใจกันยกผ้าผืนนั้นถวายภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง เช่นภิกษุผู้มีจีวรเก่า มีพรรษามาก หรือสามารถทำกฐินัตถการกิจได้ถูกต้อง ภิกษุผู้ได้รับผ้านั้นเอาไปทำจีวรผืนใดผืนหนึ่งให้แล้วเสร็จในวันนั้นแล้ว กลับมาบอกสงฆ์ผู้ยกผ้าให้นั้นเพื่ออนุโมทนา การกรานกฐินนั้นโปรดให้ทำการสงฆ์ ในระยะเวลาหนึ่งเดือนนับแต่วันออกพรรษาถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ (วันลอยกระทง) โดยมีข้อกำหนดว่า ภิกษุผู้กรานกฐินนั้นต้องเป็นผู้จำพรรษาแล้วตลอดสามเดือนไม่มีขาดในวัดเดียวกัน ซึ่งมีจำนวนตั้งแต่ห้ารูปขึ้นไป

ควรจำไว้และเข้าใจให้ถูกต้อง

๑. กฐินเป็นกาลทาน คือทานที่จำกัดด้วยระยะเวลา จะทอดกฐินได้ตั้งแต่แรมค่ำ ๑ เดือน ๑๑ ถึงขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ เท่านั้น ไม่ใช่ทอดกฐินกันได้ทั้งปีเหมือนทอดผ้าป่า
๒. วัดแต่ละวัด จะรับกฐินได้เพียงปีละครั้งเดียว โดยมีเจ้าภาพรายเดียวเท่านั้น เมื่อถวายแล้วก็ป็นอันแล้วเสร็จ จะมีเจ้าภาพมาถวายเป็นรายที่ ๒ ที่ ๓ ไม่ได้ทั้งนั้น ถ้าจะมีเจ้าภาพหลายราย ก็ต้องรวมกันให้เป็นรายเดียว มีผ้ากฐินไตรเดียวหรือผืนเดียว ที่เรียกว่ากฐินสามัคคี
๓. พระสงฆ์ที่จะรับกฐินได้ ต้องจำพรรษาอยู่ในวัดเดียวกันโดยไม่ขาดพรรษา และมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๕ รูป วัดที่มีพระจำพรรษาน้อยกว่า ๕ รูป รับกฐินไม่ได้ จะนิมนต์จากวัดอื่นมาให้ครบ ๕ รูปก็ใช้ไม่ได้
๔. การถวายและการรับกฐิน จะทำ ณ สถานที่ใดๆ ก็ได้ แต่เวลาสวดกรรมวาจา คือการทำสังฆกรรมยกผ้ากฐินให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง และเวลากรานกฐิน คือประชุมสงฆ์เพื่ออนุโมทนา ต้องทำในเขตสีมา หรือจาง่ายๆ ว่า "ต้องทำในโบสถ์" เท่านั้น
๕. การกรานกฐิน คือเมื่อรับผ้ามาแล้วนำไปทำตามกรรมวิธีที่กำหนดไว้ในพระวินัยบัญญัติจน สำเร็จเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งแล้วนำมาเข้าที่ประชุมสงฆ์เพื่ออนุโมทนา ต้องทำให้เสร็จสิ้นภายในวันที่รับกฐิน คือก่อนรุ่งอรุณของวันใหม่ ไม่ใช่ ภายใน๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลารับกฐินอย่างที่มีมักจะพูดกันเพลนไป
๖. สิ่งที่ทำให้สำเร็จเป็นกฐิน ก็คือ **ผ้าผืนเดียว** ซึ่งพอที่จะตัดเย็บเป็นสบง จีวร สังฆาฏิ ผืนใดผืนหนึ่งเพียงชนิดเดียว ผ้ดั่งกล่าวนี้อาจเป็นผ้าขาวก็ได้ หรือผ้าที่ตัดเย็บสำเร็จรูปมาแล้วก็ได้ ของอื่นๆ ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นผ้าไตรอีกก็สืบก็ร้อยไตร แม้แต่เงิน ไม่ว่าจะกี่แสนกี่ล้าน ก็มีฐานะเป็นเพียง **บริวารกฐิน** เท่านั้น การให้ความสำคัญแก่บริวารกฐินมากกว่าผ้ากฐินถือว่าเป็นการบิดเบือนเบี่ยงเบนพุทธบัญญัติ
๗. กฐิน เป็นหน้าที่ของญาติโยมที่จะชวนขวายนวมกันนำมาถวายสงฆ์ ไม่ใช่หน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์ที่จะไปชวนขวายิ่งเตือนบอกญาติโยมให้นำมาถวายแก่ตนเอง

๘. พระภิกษุจะเป็นเจ้าภาพทอดกฐินก็ได้ แต่ต้องทอดแก่วัดอื่น ไม่ใช่วัดที่ตนจำพรรษาในปีนั้น

๙. การรับกฐิน ก็ทำนองเดียวกับการรับนิมนต์ เมื่อบอกรับแก่เจ้าภาพรายใดแล้ว ก็ย่อมเป็นสิทธิ์แก่เจ้าภาพรายนั้น และเป็นหน้าที่ของสงฆ์จะต้องฉลองศรัทธาเจ้าภาพรายนั้น การบอกคืนเจ้าภาพรายเดิมเพื่อไปรับกฐินของเจ้าภาพรายใหม่ที่บอกว่าจะถวาย เงินมากกว่า เป็นการกระทำที่น่ารังเกียจ

๑๐. ผู้จะเป็นเจ้าภาพทอดกฐินวัดใด ควรสืบทอดให้รู้ชัดว่า วัดนั้นรับจองกฐินของเจ้าภาพรายไหนไว้แล้วหรือยัง ถ้ามีผู้จองแล้ว **และวัดนั้นรับการจองแล้ว** ก็อย่าเป็นเจ้าภาพทอดที่วัดนั้นอีกในปีนั้น เว้นไว้แต่ท่านพอใจจะเป็นบริวารกฐิน หรือทำในลักษณะเป็นกฐินสามัคคี คือมีเจ้าภาพหลายราย แต่พร้อมใจกันรวมเป็นคณะเดียว มีผ้ากฐินผืนเดียว (หรือไตรเดียว) และพร้อมใจกันทอดเป็นคณะเดียวกัน

สรุปความรู้เรื่องกฐิน

คำว่า **กฐิน** ตามศัพท์แปลว่า **ไม้สะดึง** คือไม้แบบสำหรับซึ่งเพื่อตัดเย็บจีวร

กฐิน หมายถึง ผ้าพิเศษที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตแก่ภิกษุสงฆ์ที่จำพรรษาครบสามเดือนแล้ว ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขต่างๆ ที่กำหนด

กฐิน เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพุทธบัญญัติซึ่งจะต้องปฏิบัติตามกฎกติกา **ห้าหนึ่ง** อย่างเคร่งครัด คือ **หนึ่งปี หนึ่งเดือน หนึ่งวัด หนึ่งครั้ง หนึ่งเจ้าภาพ**

หนึ่งปี คือ ปีหนึ่งทอดกฐินกันที่หนึ่ง

หนึ่งเดือน คือ ช่วงเวลาที่จะทอดกฐินได้มีเพียงเดือนเดียว คือตั้งแต่แรมค่ำ ๑ เดือน ๑๑ ถึงขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒

หนึ่งวัด คือ พระที่จะรับกฐินต้องเป็นพระที่จำพรรษาอยู่ในวัดเดียวกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่า ๕ (ห้า) รูป น้อยกว่านี้รับกฐินไม่ได้ ไปนิมนต์จากวัดอื่นมาให้ครบ ก็ใช้ไม่ได้

หนึ่งครั้ง คือ วัดหนึ่งทอดกฐินรับกฐินได้ครั้งเดียวในรอบปี

หนึ่งเจ้าภาพ คือ เจ้าภาพกฐินมีได้เพียงรายเดียว เมื่อรายหนึ่งทอดแล้ว รายอื่นๆ ไม่มีสิทธิ์มาทอดอีก

อ้างอิง

นาวาเอก ทองย้อย แสงสินชัย. ทอดกฐินให้ถูกวิธี. ๒๕๕๕

.....